

Quenllas na costa, una nova serpe de verán

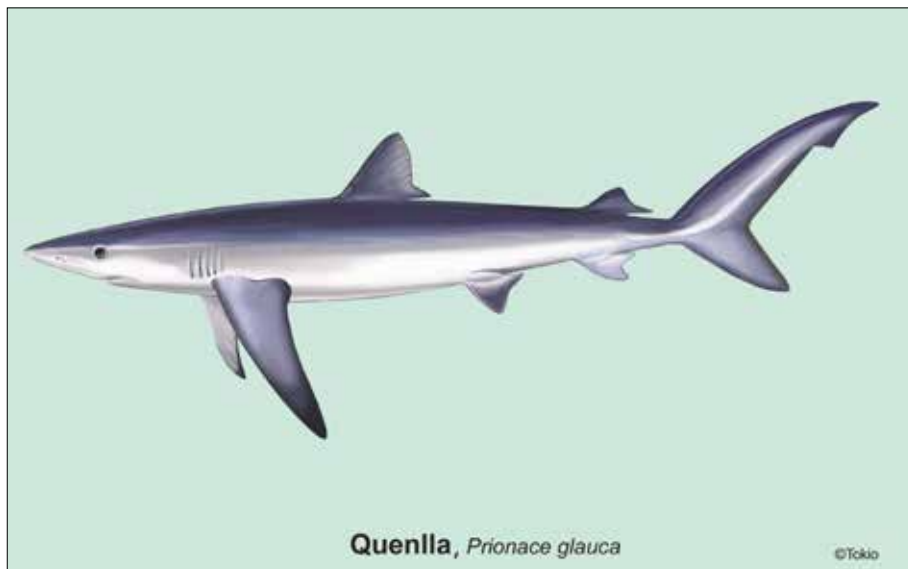
Alfredo López

RESUMO

O incremento nestes últimos veráns de avistamentos de quenllas nas costas de Galiza dá pé a facilitar información sobre as especies de seláceos rexistradas na nosa beiramar, posibles explicacións do fenómeno, e consellos sobre actuacións en caso de encontros con animais vivos ou varados.

ABSTRACT

The growth of the number of blue sharks in the Galician coasts offers information about the different species that are seen and registered in our area, possible explanations for this phenomenon and useful advice on how to act in the case of finding one of these animals.

Nos últimos veráns están acontecendo varios fenómenos costeiros que non eran coñecidos en anos anteriores, como: un aumento do turismo, maior número de vehículos asolagados pola marea, unha maior temperatura das augas, mais entre todos eles destaca o aumento dos avistamentos de quenllas nos areais, concretamente a especie *Prionace glauca*, sendo rexistradas por toda a costa galega occidental. Hai que apuntar que a palabra **quenlla**, na Galiza, ten dúas acepcións: a primeira (s.f.) peixe condrictio selácio, como xenérico para todas as especies, e a segunda (s.f.) como referido a unha especie concreta (*Prionace glauca*) (DACOSTA & LÓPEZ, 2018).

Trátase de exemplares xuvenís de 50-70 cm de lonxitude que se achegan a augas pouco profundas a alimentarse. Este fenómeno relativamente recente, xa vén acontecendo dun xeito extensivo dende hai 5 ou 6 anos, é novedoso e semella en aumento.

Nas costas de Galiza hai rexistradas case corenta especies de seláceos (SOLÓRZANO, 1988; BAÑÓN & AL., 2010), quenllas en xenérico. A maioría viven nas augas abertas oceánicas, dende a pequena **Gata común** (*Etmopterus spinax*), que vive a grandes profundidades, ao xigante **Momo** (*Cetorhinus maximus*), que cos seus máis de oito metros é filtrador. Nas Rías poden atoparse: o **Cazón** (*Galeorhinus galeus*), o **Melgacho** (*Scylliorhinus canicula*) e a **Patarroxa** (*Scylliorhinus stellaris*). Agora tamén a **Quenlla**, *Prionace glauca*, estacionalmente, na época de verán-outono.

Non foron identificadas outras quenllas vivas preto da costa, nin de especies diferentes, nin de tamaños maiores. Foron rexistrados, iso si, algúns outros exemplares varados mortos, posiblemente resultado de descartes, pois eran quenllas de profundidade.

Cal sería a explicación?

As posibles causas da presenza masiva de exemplares xuvenís de quenllas (*P. glauca*) nas augas costeiras poden ser:

- A procura de alimentación nestas augas, aínda que a presenza de presas habituais para esta idade é pouco frecuente durante a maioría dos veráns, o que parece contradicir esta hipótese.

- As anomalías oceanográficas, o aumento da temperatura da auga preséntase como a principal causa da presenza, na costa de Galiza, de peixes infrecuentes e raros de diverso tipo. A temperatura do mar sufriu un aumento obxectivo nas últimas décadas acompañado dunha diminución na extensión e intensidade do afloramento, responsable da presenza de augas superficiais costeiras máis frías no verán. Esta conxunción, que aumenta aínda máis a temperatura superficial mariña, pode estar relacionada co incremento de exemplares xuvenís de quenllas na costa (BAÑÓN & AL., 2016).

Non se coñecía un fenómeno semellante noutra parte do mundo, ao menos dun xeito tan intenso, con excepción da costa canadiana. En Halifax (CTV News Atlantic) os científicos están desconcertados cun suceso semellante que leva acontecendo dende hai uns anos. Non lle atopan outra explicación que a reordenación oceánica a causa do incremento de temperatura das augas. A investigación está en proceso, igual que aquí.

Onde viven as quenllas?

Viven en todos os océanos, no Océano Atlántico oeste, dende Noruega a Sudáfrica. Os machos e as femias adultos atópanse ao redor de 32°-35° N na primavera e verán, onde se aparean, cunha ampla tolerancia térmica, entre 8 e 27 ° C. Mais, os xuvenís prefiren un rango de temperatura moito máis estreito, de 13-18 ° C (COELHO & AL. 2017; MEJUTO & AL., 2014; NAKANO & STEVENS. 2008; VALEIRAS & ABAD, 2009). Un desprazamento cara ao norte da área de cría ou da área de recrutamento, zona onde se xuntan os xuvenís, podería explicar este suceso. En comparación con outras especies de escualos, a quenlla é moi produtiva e pode acadar niveis moi altos de abundancia local. Os eventos de alta concentración de xuvenís poderían ampliar a área habitual de recrutamento, desprazándoa a zonas máis preto da costa.

Vulnerabilidade dos xuvenís

A proximidade de xuvenís á costa fai que sexan altamente vulnerables. A presenza de agregacións xuvenís localmente supón un perigo para a especie a causa de: varamento de exemplares coa baixamar, capturas accidentais secundarias en aparellos de pesca artesanal, capturas en pesca deportiva, entrada en portos e augas de baixa calidade, manipulación por parte de bañistas.

Foron observados mortos, tan só no mes de agosto, o 50 % dos rexistros de exemplares rexistrados nas praias, un total de 50, mais seguramente é unha pequena proporción dos exemplares vivos e presentes ao longo da costa (CETBASE da Rede de varamentos de Galicia, Dirección Xeral de Patrimonio Natural-CMA-Xunta de Galicia-CEMMA).

Manexo

Os xuvenís de quenlla son inofensivos e non van achegarse a nada vivo que sexa máis grande ca eles, mais hai que manter sempre precaución, deixalos tranquilos se se achegan á beira do mar, devolvelos ao mar, se varan vivos, colléndoo cunha toalla e non pola aleta caudal para evitar que se revolvan e causen lesións.

Caso de achegarse moitas quenllas a un areal, alertade sempre os socorristas e permanecede atentos ás súas indicacións, se o consideran, evacuarán a beira do mar como prevención. Sabemos que non hai perigo, mais tampouco se poden arriscar a que haxa

calquera problema imprevisto. Eles son os profesionais xestores da seguridade no areal e a nosa obriga é atender ás súas indicacións.

Protocolo de actuación

Alertar sempre do que se observa: 112 (chamada gratuíta) ou ao teléfono da Rede de Varamentos de Galiza, xestionada pola CEMMA, mediante chamada ou whatsapp con foto (686989008), ambos activos 24 h. É importante facer seguimento de onde se atopan para avaliar ou prever situacións de risco e alertar simultaneamente os socorristas se están na praia.

Se o exemplar está varado morto, facer foto xeral e foto ventral, medilo a pés (un tras outro) e trasladar número de pés e número de calzado. Nas praias moi concorridas, se é posible, retíralo a un contedor de lixo, caso de que se indique que non pode ser recollido polo equipo científico, sobre todo para evitar duplicidade de rexistros.

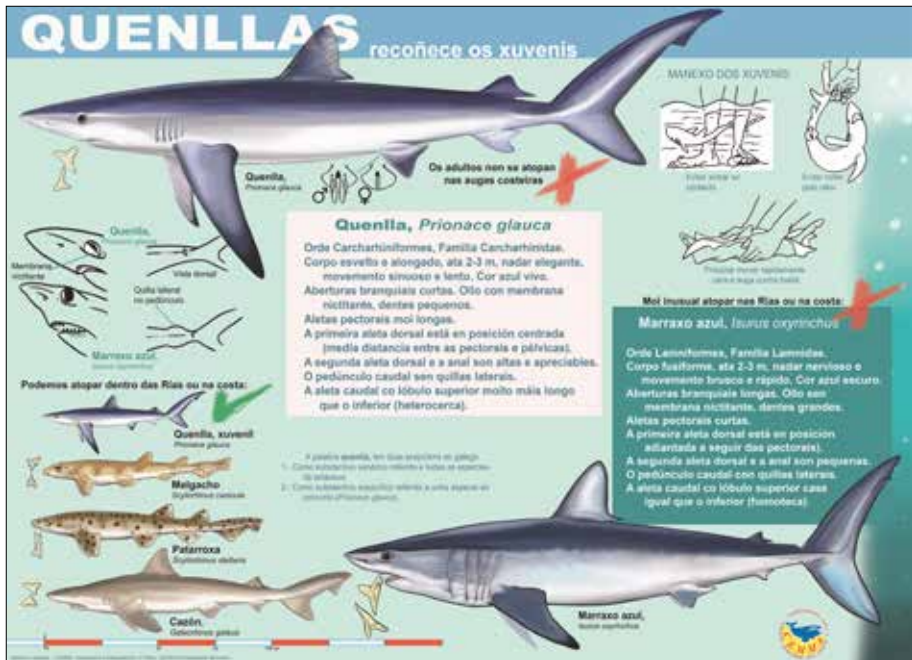
Se está varado vivo collelo cunha toalla e devólvelo ao mar.

Se entra nunha liña, libéralo vivo, con coidado.

Sensacións

Cabe a posibilidade de que a variación dun grao (1°C) na temperatura ambiental, máis ou menos, non supoña cambio ningún para as persoas humanas, nin nos preocupe nin moito nin pouco, mesmo a pesar da alegría de quen diga que así, non sei que vantaxes temos a efectos do baño, turismo, etc. Mais se esta situación introduce na nosa vida unha palabra como **escualo** (seláceo, quenlla) a mente da xente trastorna, pois o que vén ao seu imaxinario é terrible, horroroso, incerto, insupportable.

Aínda é cedo para saber se a costa de Galiza pode ser considerada como unha área de cría para a quenlla, fai falla recompilar máis información científica durante

tempo, mais todo apunta a que o fenómeno se vai repetir nos anos vindeiros. Cómpre informar e divulgar, tranquilizar os usuarios e aprender a conviver, unha vez máis, coas consecuencias do cambio climático planetario.

Se cadra, cando a humanidade desapareza por mor da mala xestión do planeta, as quenllas seguirán, quizais unha delas coa súa memoria de peixe lembre como de pequena unha man amiga a apañou no areal e a devolveu ao océano. Será a última lembranza dunha especie que un día invadiu a Terra toda.

BIBLIOGRAFIA

- BAÑÓN, R., VILLEGAS-RÍOS, D., SERRANO, A., MUCIENTES, G., e ARRONTE, J.C. (2010): Marine fishes from Galicia (NW Spain): an updated checklist. *Zootaxa* 35(3): 262-264 Disponible en Internet [Consultada 12/11/2019]: https://www.researchgate.net/publication/222743310_Marine_fishes_from_Galicia_NW_Spain_An_updated_checklist
- BAÑÓN, R., MAÑO, T. e MUCIENTES, G. (2016). Observations of newborn blue sharks *Prionace glauca* in shallow inshore waters of the north-east Atlantic Ocean. *Journal of Fish Biology* 89(6) Disponible en Internet [Consultada 12/11/2019]: https://www.researchgate.net/publication/305689998_Observations_of_newborn_blue_sharks_Prionace_glauca_in_shallow_inshore_waters_of_the_north-east_Atlantic_Ocean
- COELHO, R., J. MEJUTO, A. DOMINGO, K. YOKAWA, K. LIU, E. CORTÉS, E.V. ROMANOV, CH. DA SILVA, F. HAZIN, F. AROCHA, A. MASAWBI MWILIMA, P. BACH, V. ORTIZ DE ZÁRATE, W. ROCHE, P.G. LINO, B. GARCÍA-CORTÉS, A.M. RAMOS-CARTELLE, R. FORSELLEDO, F. MAS, S. OHSHIMO, D. COURTNEY, P. S. SABARROS, B. PEREZ, C. WOGERBAUER, W. TSAI, F. CARVALHO e M.N. SANTOS (2017): Distribution patterns and population structure of the blue shark (*Prionace glauca*) in the Atlantic and Indian Oceans. *Fish and Fisheries* 2017: 1-17. Disponible en Internet [Consultada 12/11/2019]: https://www.researchgate.net/publication/318706971_Distribution_patterns_and_population_structure_of_the_blue_shark_Prionace_glauca_in_the_Atlantic_and_Indian_Oceans. CTV News Atlantic.: <https://atlantic.ctvnews.ca/researchers-get-youth-involved-as-they-tag-blue-sharks-off-halifax-1.4566303> [Consultada 12/11/2019].
- DACOSTA, M e LÓPEZ A. (2018): *Léxico mariño*. CEMMA, 83 páx. Disponible en Internet: <https://www.dropbox.com/s/l1arac0789mdd8q/LEXICO-CEMMA-2018.pdf?dl=0>
- NAKANO, H. e J. D. STEVENS (2008): The biology and ecology of the Blue Shark, *Prionace glauca*. pp in CAMHI, M. D., E. K. PIKITCH AND E. A. BABCOCK, eds., *Sharks of the Open Ocean: Biology, Fisheries and Conservation*: 140-151, Blackwell Science, Oxford. Disponible en internet [Consultada 12/11/2019]: https://www.researchgate.net/publication/230318937_The_Biology_and_Ecology_of_the_Blue_Shark_Prionace_Glauca
- MEJUTO, J., GARCÍA-CORTÉS, B., RAMOS-CARTELLE, A. & ABUIN, E. (2014). Note on the observation of recruits of blue shark, *Prionace glauca*, in near coastal ar-

- eas of Galicia (NW Spain) during the summer of 2013. SCRS/2013/170 *Collect. Vol. Sci. Pap. ICCAT*, 70(5): 2452-2461. Disponible en Internet [Consultada 12/11/2019]: https://mafiadoc.com/scrs-archimer_5a3738941723dd497c3696da.html
- SOLÓRZANO, M.R.; RODRÍGUEZ, J.L.; IGLESIAS, J.; PEREIRA F.X.; ÁLVAREZ, F. 1988. *Inventario dos peixes do litoral galego*. Seminario de Estudos Galego. Ed. Do Castro. 69 páx.
- VALEIRAS J & E ABAD. 2009. *Manual de ICCAT*. International Commission for the Conservation of Atlantic Tuna. In: ICCAT. [Consultada 12/11/2019]: https://www.iccat.int/Documents/SCRS/Manual/CH2/2_2_1_1_BSH_SPA.pdf